

Στο μάθημα «Όργανολογία Μουσικών Οργάνων Συμφωνικής Ορχήστρας» η Γ' Λυκείου του Μουσικού Σχολείου Αργολίδας με υπεύθυνη την καθηγήτρια Κατερίνα-Μυρτώ Φατούρου έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον εκτός των στενών πλαισίων του μαθήματος. Πέρα από την ενασχόληση με τον ρόλο του κάθε οργάνου σε μια Συμφωνική Ορχήστρα κρίθηκε σημαντικό να επισημανθεί και ο ρόλος του μαέστρου. Για τον λόγο αυτό οι μαθητές και οι μαθήτριες πήραν συνέντευξη από τη μαέστρο κ. Φαίδρα Γιαννέλου με ερωτήσεις που προέκυψαν κατά τη διάρκεια των μαθημάτων και αφορούν όχι μόνο τα καθήκοντά της σε μια Συμφωνική Ορχήστρα, αλλά και γενικότερα την επαγγελματική της καριέρα. Την ευχαριστούμε πολύ για την άμεση ανταπόκρισή της και ελπίζουμε να απολαύσετε την ανάγνωση όσο κι εμείς τη διαδικασία!

1. Πώς αποφασίσατε να γίνετε μαέστρος; Ήταν πάντα το όνειρό σας; Πότε το αποφασίσατε;

Αποφάσισα να γίνω μαέστρος στο τέλος του πρώτου έτους φοίτησής μου στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο. Το πρώτο έτος ήταν αναγνωριστικό για όλους τους φοιτητές. Ο πίνακας ανακοινώσεων ήταν γεμάτος τίτλους μαθημάτων, υποχρεωτικών και μη. Όταν είδα το μάθημα "Διεύθυνση Ορχήστρας", αποφάσισα αμέσως να το παρακολουθήσω. Τα πρώτα μαθήματα με τον Μίλτο Λογιάδη ήταν διασκεδαστικά. Καθώς, όμως, άρχισαν να αυξάνονται οι απαιτήσεις του μαθήματος, αρκετοί φοιτητές παραιτήθηκαν. Όταν το έτος έφτανε στο τέλος του, μας ανακοινώθηκε ότι πρέπει να επιλέξουμε την κατεύθυνση που θα θέλαμε να ακολουθήσουμε. Συζητώντας με τον κ. Λογιάδη και δίνοντάς μου το πράσινο φως ότι μπορώ να ανταπεξέλθω στις απαιτήσεις της κατεύθυνσης "Διεύθυνσης Ορχήστρας", αποφάσισα να δώσω εσωτερικές εξετάσεις για να φοιτήσω πλέον επίσημα σε αυτήν. Θα ήμουν, τότε, η πρώτη φοιτήτρια στην κατεύθυνση της Διεύθυνσης Ορχήστρας σε ελληνικό πανεπιστήμιο. Αν και ο κ. Λογιάδης με είχε προετοιμάσει για τον δύσκολο δρόμο τον οποίο επέλεγα, όλα μου φαινόταν απλώς μια μεγάλη πρόκληση. Μέχρι και σήμερα, έχοντας στο ενεργητικό μου αρκετές εμφανίσεις, βλέπω τη Διεύθυνση Ορχήστρας σαν παιχνίδι!

2. Όταν τελειώσατε τις σπουδές ήσασταν σε θέση να διευθύνετε μια ορχήστρα;

Ναι, φυσικά, διότι είχα ήδη μια τετραετή εμπειρία με τη Συμφωνική Ορχήστρα του Ιονίου Πανεπιστημίου και πολλές συναυλίες στο ενεργητικό μου. Να τονίσω εδώ ότι αυτήν την εμπειρία δύσκολα την αποκτούν φοιτητές της Διεύθυνσης Ορχήστρας σε μουσικά ιδρύματα παγκοσμίως, διότι η εκάστοτε ορχήστρα δεν τους παρέχεται συνήθως για τόσες πολλές πρόβες και συναυλίες. Μπορώ να πω πως στάθηκα πολύ τυχερή σε αυτό. Βέβαια, η εμπειρία που αποκτά κανείς με τα χρόνια, δε συγκρίνεται με οποιαδήποτε σπουδή. Είναι οι «ώρες πτήσης» που γράφει ένας μαέστρος στο πόντιουμ!

3. Τι σπουδές κάνατε πριν γίνετε μαέστρος;

Η πρώτη μου επαφή με τη μουσική ήρθε στην ηλικία των 8 περίπου ετών. Τότε, ζούσα στο Νέο Ψυχικό και πολύ κοντά στο σπίτι μου βρισκόταν το Παναρμόνιο Ωδείο. Κατά την πρώτη μου επίσκεψη στο ωδείο, δεν ξεκόλλησα από το πιάνο. Εκεί σπούδασα, λοιπόν,

πιάνο και θεωρητικά κι αργότερα, με την παρότρυνση του διευθυντή του ωδείου, έδωσα εξετάσεις για το Μουσικό Γυμνάσιο Παλλήνης.

Τα μαθητικά μου χρόνια στο Μουσικό Σχολείο ήταν τα πιο δημιουργικά. Εκεί πειραματίστηκα με τα όργανα της ορχήστρας, γνώρισα την Βυζαντινή Μουσική, έπαιξα σε μουσικά σύνολα... Παράδεισος! Τελειώνοντας το σχολείο, αποφάσισα να δώσω πανελλήνιες με σκοπό να μπω στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου.

4. Τι σας έδωσε έμπνευση ώστε να ακολουθήσετε αυτό το επάγγελμα;

Πέρα από τον ίδιο το δάσκαλό μου, ο οποίος αποτελεί το πρότυπο και τον μέντορά μου, σημαντικό ρόλο στα πρώτα μου βήματα στη Διεύθυνση Ορχήστρας έπαιξε ο Δημήτρης Μητρόπουλος. Ένας από τους πιο καταξιωμένους μαέστρους όλων των εποχών. Διαβάζοντας, λοιπόν, τη βιογραφία του και διεισδύοντας περισσότερο στην προσωπικότητά του κατά τη διάρκεια των φοιτητικών μου χρόνων, ανακάλυψα τις πιο «ανθρώπινες» πτυχές αυτού του επαγγέλματος. Ο Μητρόπουλος, εκτός από κορυφαίος καλλιτέχνης, υπήρξε, πάνω από όλα, αλληλέγγυος άνθρωπος. Βοηθούσε οικονομικά τους μουσικούς της ορχήστρας του που το είχαν ανάγκη, χωρίς να τους το φανερώνει. Αυτό το μεγαλείο ψυχής, σε συνδυασμό με την απόλυτα δοσμένη στη μουσική ζωή του, αποτέλεσε για μένα μεγάλη έμπνευση.

5. Που εργάζεστε τώρα;

Αυτή τη στιγμή εργάζομαι ως εκπαιδευτικός στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση αλλά και στο Ελληνικό Ωδείο και το Ωδείο ΑΡ του Ηρακλείου Κρήτης ως καθηγήτρια Διεύθυνσης Ορχήστρας. Επίσης, είμαι μαέστρος της Χορωδίας Εκπαιδευτικών Μουσικής Αττικής Choremus και της Χορωδίας Χίου αλλά και προσκεκλημένη μαέστρος (guest) όλων των επαγγελματικών ορχηστρών της Ελλάδας (Κρατική Ορχήστρα Αθηνών, Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης, Συμφωνική Ορχήστρα της ΕΡΤ κ.ά.).

6. Πώς βιοπορίζεται ένας μαέστρος στην Ελλάδα;

Είναι πολύ δύσκολο, όταν ο μαέστρος δεν κατέχει μια θέση καλλιτεχνικού διευθυντή σε μια ορχήστρα, να βιοποριστεί μόνο από τις συναυλίες του. Κι αυτό διότι δεν μπορεί να γνωρίζει πόσες συναυλίες θα κάνει μέσα στην καλλιτεχνική περίοδο.

7. Ποιές είναι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει ένας μαέστρος στην Ελλάδα σε σχέση με άλλες χώρες (π.χ. Αυστρία);

Η δυσκολία που αντιμετωπίζει έγκειται, κυρίως, στο γεγονός ότι η θέση της κλασικής μουσικής στην Ελλάδα είναι υποβαθμισμένη. Οι ευκαιρίες να διευθύνει είναι φανερά λιγότερες από όσες πιθανώς θα είχε σε μια άλλη ευρωπαϊκή χώρα. Θα πρέπει, θεωρώ, να είναι μείζονα προτεραιότητα για την Ελλάδα και τους μουσικούς της φορείς να βρουν τρόπους να φέρουν το κοινό πιο κοντά στην κλασική μουσική. Να μην νιώθει

αποξενωμένο από αυτό το είδος. Με αυτόν τον τρόπο θα ενισχυθεί η κλασική μουσική και θα αντιμετωπίζεται από τους εκάστοτε φορείς με τον σεβασμό που της αρμόζει.

8. Πώς επιλέγει ή επιλέγεται ένας μαέστρος για να διευθύνει μια ορχήστρα;

Είναι ζήτημα πολλών παραγόντων. Και συγκυριών, πιστεύω. Να βρεθείς στο σωστό σημείο, τη σωστή στιγμή. Κάνοντας τα πρώτα σου βήματα στο χώρο, σε βλέπουν, μαθαίνουν για σένα και αν οι εμφανίσεις σου έχουν πάει καλά, σε επιλέγουν ξανά και ξανά. Παιζει ρόλο, φυσικά, και η προσωπικότητα σου αλλά και οι τρόποι σου.

9. Τι ξεχωρίζει έναν καλό μαέστρο;

Θα μιλήσω σε προσωπικό επίπεδο. Ξεχωρίζω έναν μαέστρο, πέρα από τις ικανότητές του, από την ταπεινότητά του και τον σεβασμό που δείχνει στην τέχνη του. Το να είναι κανείς επηρμένος, επειδή είναι μαέστρος, φανερώνει πως το άτομο αυτό στέκεται μόνο στη δύναμη της θέσης του και στο ότι μπορεί να επιβάλλει τη βούλησή του σε άλλους ανθρώπους. Όμως, η τέχνη της Διεύθυνσης περιλαμβάνει πολλά περισσότερα από αυτό. Ο μαέστρος πρέπει να είναι ηγέτης που εμπνέει τους μουσικούς του και τους κάνει, με τον τρόπο του, να δίνουν τον καλύτερό τους εαυτό. Άρα, πώς είναι δυνατόν να μην αποτελεί ο ίδιος παράδειγμα γι' αυτούς; Πώς είναι δυνατόν να μην είναι προσιτός και δεκτικός;

10. Τι γνώσεις χρειάζεται ένας μαέστρος για να αποδώσει ένα έργο;

Ένας μαέστρος, όπως και οποιοσδήποτε καλλιτέχνης, χρειάζεται πέρα από τις ειδικές γνώσεις και τις γενικές. Η μονομέρεια στη γνώση είναι μια μάστιγα της εποχής μας. Γνωρίζουμε πολλές λεπτομέρειες για ένα συγκεκριμένο αντικείμενο και ελάχιστα για πιο γενικά ζητήματα, τα οποία όμως είναι καίρια και «επηρεάζουν» το αντικείμενο μελέτης μας. Για παράδειγμα, για να αποδώσουμε ένα έργο του Dmitri Shostakovitch, πέρα από τις νότες και την ερμηνεία είναι σημαντικότατο να γνωρίζουμε ποιος ήταν ο συνθέτης, τότε και που έζησε και ποιες ήταν οι κοινωνικοπολιτικές συνθήκες που επικρατούσαν εκείνη την περίοδο που συνέθετε το έργο.

11. Τι προετοιμασία χρειάζεται ένας μαέστρος;

Η προετοιμασία πριν την πρώτη πρόβα αποτελεί ένα μεγάλο κομμάτι «αφανούς» μελέτης για τον μαέστρο. Χρειάζεται να μελετήσει πολύ καλά το έργο και σχεδόν να το γνωρίζει απ' έξω πριν ξεκινήσουν οι πρόβες. Εκτός από τα πιο ευρεία, αλλά και ειδικά πλαίσια γνώσεων που πρέπει να έχει γύρω από το κομμάτι που διευθύνει, θα πρέπει να είναι σε θέση να προλαμβάνει τα τυχόν λάθη μιας ορχήστρας. Αυτή η ικανότητα αποκτιέται με την εμπειρία.

12. Πόσος χρόνος χρειάζεται να αφομοιώσετε ένα κομμάτι, ώστε να μπορέσετε να το διευθύνετε;

Η αφομοίωση είναι, για μένα, καίριο ζήτημα. Δεν θα νιώσω άνετα αν βρεθώ ποτέ μπροστά σε οποιοδήποτε σύνολο, χωρίς να έχω κάνει «κτήμα» μου το έργο που πρόκειται να διδάξω. Σε αυτό με έχει βοηθήσει πολύ η μνήμη μου, η οποία θα έλεγα πως είναι φωτογραφική. Παρ' όλα αυτά, ο καθένας έχει τον τρόπο του να μαθαίνει και να θυμάται. Παίζει σπουδαίο ρόλο και η ποσότητα της ύλης προφανώς. Είναι πολύ πιο χρονοβόρο να μάθει κανείς μια όπερα από μια κλασική συμφωνική συναυλία, η οποία περιλαμβάνει συνήθως μια ουβερτούρα, ένα κονσέρτο και μια συμφωνία. Η αλήθεια είναι ότι μου έχει τύχει, πολύ πρόσφατα μάλιστα, να πρέπει να μάθω ένα τέτοιους είδους ρεπερτόριο σε λιγότερο από μια βδομάδα... Δεν το εύχομαι σε κανέναν!

13. Κατά πόσο αλλάζει ένα κομμάτι αν το διευθύνει διαφορετικός μαέστρος;

Είναι πραγματικά άξιο παρατήρησης το πόσο πολύ μπορεί να επηρεάσει το ίδιο κομμάτι, ιδιαιτέρως στον ήχο της ορχήστρας, η παρουσία διαφορετικών μαέστρων στο πόντιουμ. Έχοντας συμμετάσχει σε πολλά σεμινάρια διεύθυνσης ορχήστρας, έχω γίνει μάρτυρας πολλών περιστάσεων, κατά τις οποίες κατεβαίνει ένας μαέστρος από το πόντιουμ κι αμέσως μετά ανεβαίνει ένας άλλος για να διευθύνει ακριβώς το ίδιο έργο. Δεν μπορώ να περιγράψω με λόγια αυτό που έχω βιώσει. Ο ήχος της ορχήστρας μεταλλάσσεται και θα λέγαμε πως παίρνει τη μορφή του ατόμου που τη διευθύνει. Είναι σαν να κρατάει στα χέρια του ένα εύπλαστο υλικό, το οποίο μπορεί να μεταχειριστεί με όποιο τρόπο επιθυμεί.

14. Πώς επιλέγει ποιά όργανα πρέπει να ακούγονται περισσότερο σε κάποιο μέρος ενός κομματιού;

Αυτό το ζήτημα είναι πολύ λεπτό. Την επιλογή αυτή, την έχει κάνει αρχικά ο συνθέτης. Εκείνος είναι ο «υπεύθυνος» να αναδείξει και να μας υποδείξει, μέσα από την παρτιτούρα του, ποια όργανα έχουν πρωτεύοντα και ποια δευτερεύοντα ρόλο στο έργο του. Μολονότι, λοιπόν, αυτό το ζήτημα θα έπρεπε να είναι τακτοποιημένο, η παρτιτούρα μπορεί να αναγνωσθεί με διάφορους τρόπους. Ο μαέστρος έχει τη δικαιοδοσία να επέμβει στο έργο ελεύθερα, εφ' όσον υπογράφει την ερμηνεία του. Έτσι, μπορεί να αναδείξει περισσότερο ή λιγότερο ένα όργανο ή μια ομάδα οργάνων, όταν το κρίνει απαραίτητο. Κάνει, δηλαδή, μια ζωντανή ενορχήστρωση του έργου κατά τη διάρκεια της συναυλίας!

15. Υπάρχει κάποιο όργανο που έχει μεγαλύτερη δυσκολία στη διεύθυνση;

Δεν θα έλεγα πως υπάρχει κάποιο όργανο που χρήζει ιδιαίτερης μεταχείρισης. Θα πω, όμως, πως κατέχοντας καλά την οργανογνωσία, μπορείς κι οφείλεις να βρεις τρόπους επικοινωνίας που θα επιφέρουν πιο άμεσα αποτελέσματα. Δηλαδή, να μπορείς να «μιλάς τη γλώσσα» του εκάστοτε οργάνου, ώστε να πάρεις αυτό που θέλεις. Ο μαέστρος, λόγω του ότι συνδιαλέγεται με ανθρώπους, θα πρέπει να αναπτύξει σε μεγάλο βαθμό και την ενσυναίσθησή του. Να ακούει και να κατανοεί τους μουσικούς του. Να νοιάζεται γι'

αυτούς και να μπορεί να μπει στη θέση τους. Κι έτσι, να αναπτυχθεί μεταξύ τους μια σχέση εμπιστοσύνης.

16. Πώς ελέγχετε το άγχος της σκηνης;

Ευτυχώς για εμένα, το άγχος της σκηνης υπερκαλύπτεται από τον ενθουσιασμό. Νιώθω εντονότερα την ανυπομονησία πριν την έναρξη της συναυλίας, όχι το άγχος για το πως θα εξελιχθεί. Μόλις πατήσω το πόδι μου στο πόντιουμ και σηκώσω τα χέρια, όλα μετατρέπονται σε μαγεία. Ξεχνώ το κοινό, τα φώτα και την οποιαδήποτε σκέψη μπορεί να μου επιφέρει άγχος.

17. Συναντήσατε δυσκολίες ως γυναίκα σε έναν κατ' εξοχήν ανδροκρατούμενο χώρο; Υπήρχαν στιγμές που σας αποθάρρυναν λόγω φύλου;

Έχω βιώσει διάφορες άβολες στιγμές, χωρίς όμως να μπορώ να τις περιγράψω επακριβώς. Αρκεί ένα απαξιωτικό βλέμμα ή ένας μορφασμός ενός μουσικού για να αισθανθείς άσχημα. Να προτείνεις κάτι με ευγένεια και να λαμβάνεις ως απάντηση ένα αγενές σχόλιο. Δεν μπορώ να γνωρίζω με σιγουριά αν αυτού του είδους οι συμπεριφορές πηγάζουν από κάποια σεξιστική αντίληψη του εκάστοτε μουσικού ή είναι μια συνήθης πρακτική του. Αυτό που πιστεύω είναι πως όσα μπορούν να πετύχουν οι άντρες, τα ίδια μπορούν και οι γυναίκες. Το ζήτημα είναι να το θέλουν πολύ, ανεξαρτήτως φύλου.

18. Ποιό είναι το αγαπημένο σας κομμάτι;

Οφείλω να ομολογήσω ότι αυτή είναι η πιο δύσκολη ερώτηση! Δεν μπορώ να ξεχωρίσω ένα μόνο έργο. Έχω τόσα πολλά αγαπημένα, που νομίζω πως αν σας αναφέρω κάποιο, θα προδώσω κάποιο άλλο. Θα σας αναφέρω, όμως, πως με τα αγαπημένα μου έργα, μου προκαλείται ένα συναίσθημα μοναδικό. Με καθηλώνουν. Συνήθως ανατριχιάζω και κάποιες φορές αποκτώ ταχυκαρδία. Θα το ονόμαζα βαθιά συγκίνηση.

19. Κατά τη διάρκεια της καριέρας σας έχετε παρατηρήσει διαφορές σε σχέση με το πως αντιμετωπίζει ο κόσμος την κλασική μουσική;

Αν αναφέρεστε στην Ελλάδα, νομίζω πως τα τελευταία χρόνια παρατηρώ περισσότερους νέους ανθρώπους στις συναυλίες κλασικής μουσικής, γεγονός που με ανακουφίζει. Ταυτοχρόνως, ακούω με προσοχή τις μουσικές του σήμερα, δηλαδή αυτές που κυκλοφορούν ευρέως, και μετά λύπης μου διαπιστώνω πως δεν υπάρχει ανεπτυγμένο κριτήριο για τη μουσική που θα επιλέξει να ακούσει ο μέσος Έλληνας. Η μουσική του σήμερα είτε στερείται μελωδίας κι αρμονίας, είτε στερείται στίχων. Δηλαδή, των βασικών χαρακτηριστικών ενός τραγουδιού. Προφανώς, λοιπόν, η μουσική δεν κατέχει στη ζωή των Ελλήνων τη θέση που θα της έπρεπε.

Θεωρώ εξίσου σημαντικό, όπως περιποιούμαστε καθημερινά τον εαυτό μας, να του προσφέρουμε την καλύτερη μουσική ποιότητα προς ακρόαση.

20. Πώς σας έχει περιορίσει η κατάσταση της πανδημίας;

Η πανδημία με έχει απομακρύνει από τις συνήθειές μου. Επειδή οι συνήθειές μου περιλάμβαναν πολύ συχνή επαφή με άλλους ανθρώπους και πολλά ταξίδια, έχω περιοριστεί αρκετά. Παρ' όλα αυτά, κατά τη διάρκεια της πανδημίας έχω κληθεί να διευθύνω αρκετές συναυλίες. Όμως, οι συνθήκες έχουν αλλάξει και μαζί με αυτές έχει αλλάξει και η συμπεριφορά των ανθρώπων. Το κοινό, αποξενωμένο με τις μάσκες, δεν μπορεί να εκφραστεί ελεύθερα. Οι μουσικοί επί σκηνής, το ίδιο. Η συναυλία είναι επικοινωνία, είναι ροή ενέργειας, που τα μέτρα της πανδημίας την έχουν κατακρεουργήσει. Περιμένω τη στιγμή που όλα αυτά που ζούμε θα είναι παρελθόν.

21. Ποιά ήταν η καλύτερη στιγμή στην καριέρα σας;

Έχω ζήσει οκτώ ολίγες αξιοσημείωτες στιγμές επί σκηνής. Η καθεμία ξεχωριστή για διαφορετικούς λόγους. Μια που ξεχωρίζω είναι τον Αύγουστο του 2017, στο Ωδείο Ηρώδου του Αττικού, με 330 νέους μουσικούς επί σκηνής από όλο τον κόσμο, να ερμηνεύουμε την Ωδή στη Χαρά του L.V.Beethoven.

22. Ποιό είναι το κομμάτι που θα θέλατε πολύ να διευθύνετε και δεν το έχετε κάνει ακόμα;

Θα ήθελα πολύ να διευθύνω μια συμφωνία του Gustav Mahler. Η μουσική του με συγκινεί παιδιόθεν και είναι για μένα ένα όνειρο ζωής!